Г. БАЙДУКОВ

ПОЛЮС ГАЧ АМЕРИКЫШКЫ

ВЛКСМ ЦК ДЕТИЗДАТ

Мар. Г.
3-135

Г. БАЙДУКОВ
Советский Союзын Герой

ПОЛЮС ГАЧ АМЕРИКЫШКЫ

Рисункывлäжы А. ДЕЙНЕКАН

ГОС
Публичная
б-ка в
Ленинграде

Инв. № 685

Молодежьын Всесоюзный Ленинский Коммунистический Союзшын Центральный Комитетшы
ЫРВЕЗЫВЛАЛАН ЛИТЕРАТУРЫМ ЛЫКШЫ ИЗДАТЕЛЬСТВО
Москва ★ 1939

ЫШКЕ ГИШӒНЕМ

Изи ырвезем годым мӹнь авиаци гишӓн шаныделам. Тӹ веремӓн чонгештымӓшвлӓ пытӓри веле ликӓленыт, дӓ Сибирский кӹртни корнын полустанкышты, кышты мӓмнӓн семьянӓ ылен, ти чонгештымӓшвлӓ гишӓн иктӓт колте.

Мӹньын ӓтям кӹртни корным ремонтируйышы рабочий ылыы. Ӓвӓм йӓлын квартирвлӓштӹ седрӓвлӓм мышкеш ылыы. А мӓ шумбелемдон нырышты дӓ шӹргышты кыргыжталынна дӓ ышкымнӓн Бурянка ышкалнам анженнӓ.

Тенгелӓ мӹнь кӓндӓкш и якте ыленӓм. Тыменяшӓт веремӓ шон, но ылымнӓ вӓрыштыжы школ уке ылыы. И вот мӹнь пиш яратымы ӓвӓм гӹц шукы веремӓэш айырлышым. Ӓтям мӹньым Чаны станциштыш школышкы принимайыктен кодыш. Мылӓм тыменяш куштылгы ылыы, дӓ свободный веремӓ шукы кодеш ылыы.

Станциштыш тырын ӹлӹмäш мӹлäм ситӹш, мӹнь пäлӹдӹм халавлäм анжалаш решӹшӹм. Мӹнь кым и каштынам. Тӹнгäлтӹш школым пӹтäрäш манын, школвлäш шукы гäнä принимайыктенäм, но каждый гäнäок мӹньӹм, балуйымы гишäн школ гӹц лыктыныт.

Мӹнь изи ӹрвезем годымок физический лелӹ пäшäм провыен анженäм. Мӹнь чернорабочият, кровельщикат ылынам. Великий пролетарский революци лимӹкӹ, игечӹ шотым ӹрвезӹвлäм лелӹ пäшä гӹц карангдаш тӹнгäлевӹ, дä мӹньӹм профессиональный школыш колтевӹ. Тӹ веремäн мӹлäм луатвӹц и шон ылыы. Мӹнь яжон тыменяш тӹнгäльӹм дä нӹл иштӹ слесарный, токарный дä кузнечный ремеславлäм тымень лäктӹм, математикым дä физикым пäлӹшӹм.

Мämнäн страналан грамотный дä силан ӹрвезӹ (сämӹрӹк) пилотвлä керäл лимӹкӹ, мӹнь Красный Армишкы добровольцеш сирӹктӹшӹм дä летный школышты тыменяш тӹнгäльӹм. Мӹнь эче тӹнäм турна, недисциплинированный ылам ылыы, мӹньӹм яжо летчикым, сознательный гражданиным дä ӹшкӹмнäн родинын боецым ӹштäш, командирвлäлäн шукы силам пиштäш вäрештӹн. Тидӹ гишäн мӹнь нӹнӹлäн пиш кого таум ӹштем.

Кӹзӹт, кынам мӹнь пел мирӹм каштын шомыкем, шукы сäндäлӹкӹм, тангыжвлäм дä

океанвлäм ужмыкем, мӹнь, ӹшкӹмемӹн ӹрвезӹ годшы суровый ӹлӹмäшӹм äштемät, тумаем: советский власть лите ылгецӹ, мам ӹштем ылын вäл? Наверны кровельщикешок кодам ылын...

Мӹнь кäндäкш иät утла воздушный силан махань-шон отрядвлäштӹ летчикышты ровотаенäм дä вара веле воздушный кого путешествивлä гишäн шанаш тӹнгälӹнäм. Иктät эче чонгештӹлтӹмӹ вärвлäштӹ мӹньӹн чонгештӹлмӹ шоаш тӹнгäльӹ.

И вот 1936 ин мä, кым летчик — Чкалов, Беляков дä мӹнь, — мämнäн суровый Советский Арктикын частьшы гач, Сталинский маршрутдон чонгештӹшнä.

1937 инжӹ Сталин тäнг мäläннä Северный полюс гач Америкышкы чонгештäш разрешайыш.

Мäläннä чонгештен кеäш советский яжо моторан кого самолет йämдӹлӹмӹ ылья. Мä тӹшäк чонгештäш яжон тымень шона, цилä приборвлäжӹм изучайышна.

Полюсыштыш погоды гишäн мäläннä Папанин увертäрӹш, тидӹ тӹ веремäн ӹшкӹмжӹн храбрый тäнгвлäжӹдон дрейфуйышы [1] и вӹлнӹ ӹлен.

Ӹрвезӹвлä, кыцелä мä Северный полюс гач Америкышкы чонгештеннä, тӹдӹ гишäн мӹнь ти книгäштӹ täläндä шайышт пуэм.

Г. Байдуков.

---

[1] Дрейф — Океан йогы семӹнь йогымаш.

ЧОНГЕШТЕН КУЗЫМАШ

Мындыр дä лудыш корнышкы цецаш мä чонгештен тäрваненä. Циläн шокшы выргемым чиэннä, чäйым йулдäлнä дä аэродромыш кыдална.

Сотемäш тынгäлыы. Мардеж уке. Юалгы. Шыргы дорц ир тытырä шäрлä, тиды улыцок кеä.

Восемнадцатый июнь. Йыд. Первый цäш. Самолетыш шынзäш веремä!

Чонгештен кузым корнышты мämнäн металлический кекнä шалга.

Провожайышвлä пиш шукын погыненыт. Шукыжы волнуялтыт, кыдыжын сынзäшты сынзäвыд каеш.

Мä кабиныш кузенä дä яралынок пичälвлäм, патронвлäм, ечывлäм, мардеж измерительвлäм, консерв банквлäм дä мол шукы вещäм оптенä.

Цилä йämдӹ ли. Уш кабины гӹц веле дружеский таманяр лу кидӹм кычена. Шукыжы, ташкалтышым шагалтен, токына кузат, цаткыдын элтäлät дä прощанеш шывшалыт. Остаткаэш Валерий Чкалов ӹшке вäрӹшкӹжӹ управляяш шӹнзӹ. Мӹнь шайыланжы шӹнзӹм. Саша Беляков пырым люкым чӱчӹ, кыце эдемвлä örдӹжӹшкӹ карангыт, самолетын окнявлä вашт каеш. Стартер[1] изи ош флажокым лӱктäл колтыш, сигнальный ракета кӱшкӹ кузен кеш — дä самолет тäрвäнӹш. Мотор цилä силажыдон турга. Самолет чӹнь дä чӹнь анзыкы, корны мычкы кыргыжеш. Вара тӹргештӹш, дä мä воздухеш кечäлтнä.

Щелковыштыш заводвлäн шӹкшäнгшӹ трувавлä кайыт. Аэродром шайылан коды. Прощай, Москва! Ну вот, мä полюс гач Америкышкы чонгештӹшнä!

САМОЛЕТЫН КАБИНЫШТЫ

Мämнäн каждыйнанок шукы пäшä дä обязанность улы.

Чкалов самолетым кändäкш цäш управляйышашлык ылеш.

Мӹнь самолетлан курсым нӹл цäш анжыктышашлык ылам, дä радиодон попышашлык ылам.

---

[1] Стартер — тäрвäнӹм знак пушы.

Беляков пӹтäриш веремäн кäнä. Чкалов янгылымыкы, мӹнь вашталтем. Беляков радиодон попаш тӹнгäлеш дä самолетлан корным анжыкта. Тенгелä, икäнä-иктӹнäм вашталтылын, мä чонгештенä.

Лӹвäлнӹнä, эртен кодшы лапаташты — ныгыды тӹтӹрä. Чкалов кепкым дä кожанный курткым чиэнäт, летчиклаат ак чуч, хала öрдӹжӹшкӹ мämнäм шывштен кешӹ шофер машанет. Тидӹ спокойна дä соок ӱлӹкӹ анжа.

Саша Беляков маслы оптымы бак вӹлнӹ амала, лӹвäлäнжӹ амалымы меховой мешäкӹм пиштен. Тидӹн кужы ялжы бак вӹлäн акат шӹнгӹ, ялжы радиостанци гӹцät пакы шоэш. Меховой кого кемвлä потикälä тärвäнӹлӹт, ланзыра мижäн кок пи киät машанет.

Моторна кыце ровотая дä кышты ылына, тидӹвлä гишäн радиодон Москвашкы увертäрем.

Кабинышты моторын цärнӹдӹм юкшы шакта. Советский мотор перебойтеок ровотая, дä мä ӹшкӹмнäн рабочыйвлäм, механиквлäм хвалена.

Вургымла вец кечӹ куза. Тидӹ кабинын стекла вашт токына пыра дä сӹнзäм йӹмӹктä. Кловой сӹнзälыкым чишӹм.

Веремä эртä. Самолет северышкы чӹнь чонгештä. Кӹзӹт лӹвäлнӹнä шукы-шукы йäр. Нинӹ коговлä ылыт гӹнят, самолетын окня вашт

изи тарелка ганьвлäлä веле кайыт. Анзылнына кӱкшӹ пышкыды пӹлвлä каяш тӹнгäлевӹ.

Мämнäм кок самолет шукы провожаен кевӹ. Кӹзӹт нинӹ мӹнгеш сäрнäлӹт. Летчиквлä мäлäннä кабинышты гӹц кидӹштӹдон махаят, вара араштат ямы. Изиш скучнарак лин колтыш. Но мämнäн якшар шылдыран гигантнажы северышкы ӹнянӹн чонгештä.

Мä изин-олен кӱшкӹ дä кӱшкӹ кузенä.

Мӹнь шӹренок приборвлäдон мардеж кышкыла ылмым висем, тӧр кемӹ вычисленивлäм ӹштем, äль летчиквлä попымла, курсым вычисляем. Цилä тӹдӹм красный журналыш сирен миэм. Радио колышташ веремä шомыкы, мӹнь наушникым чиэм дä Москвам колмыла настраиваем. Москва мäлäннä анзылнына махань погоды ылмым увертäрä. Делача махань ылмым шӹренок ядыштыт. Радиолан мämнäн вес журнал — кловой. Тӹшäк мä Москвадон попымнам цилä сиренä. Цилä, мам мӹнь ужам,— ӹшкӹмемӹн дневникышкы сирем. Полет пӹтӹмӹкӹ, мӹньӹн готовый книгä лиэш. Книгäэм ӹрвезӹвлääт лӹдыт. Вет мämнäн полет гишäн пäлäш нӹнӹлäн интересны.

Цаклыдеок пел кечӹ эртен кеш. Беляков шижӹ, дä ӹшке дежурствем мӹнь тӹдӹлäн сдайышым. Тидӹ мӹнь гӹцем цилä приборвлäм дä книгävлäм аккуратно принимая.

Мӹнь амалым вӓр докы, Беляков токо кӓнен кӹньӹлмӹ вӓрӹшкӹ кеем. Меховой шӓрӹшӹм төрлӓлтӹшӹмӓт, мӹнь Валерий шайылан вазым.

ПӸТӒРИШ ТРЕВОГА

Мӹлӓм амалаш ӹш вӓрешт. Тӹнӓмрӓкок Беляков тревогым тӓрвӓтӹш. Тидӹ мӹньӹм, ялем кычен — удобный вӓрем гӹц шывшын валтен шижтӓрӹш.

— Маслы тагышец ӓнят йога,— седрӓшкӹ анжыктен, Саша келесӹш.

Лачокок, кабинын седрäштӹ авиационный маслы веле. Мӹнь Чкалов докы мишӹм дä ма лимӹм пӹлӹшешӹжок саслен келесӹшӹм. Чкалов мӹнь вӹкем тыргыжланыш анжалтышдон анжальы дä волнуйышы юкдон сӹгӹрäл колтыш:

— Йӹлерäк, йогым вäрӹм кӹчäл!

Цилäн тыргыжланен колтышна. Лӱдӹш минутвлä! Вет цилä маслы йоген пӹтä гӹнь, обязательно мотор шагалеш. Мотор ровотаяш цäрнä гӹнь, самолетым земляшкӹ шывшаш тӹнгäлеш, дä мäжӹ Америка якте чонгештен кен ана шо лиэш. Мä полюс якте ана шо... Яратым Сталинын заданим мä ӹштен ана шокты...

А Сталинланжы мä клятвам пуэннä, дä тӹдӹ мäläннä ӹнянä.

Ӹшкӹмнäн тыргыжланымашнам сӹнгӹшнäät, мä ладнанок маслы йогым причиным кӹчäлäш тӹнгäлнä. Моторный бак гӹц маслым вес бакыш, запаснойыш, насосдон кäчäен нäлнä, кабинышкы янжын лäкшӹ маслым таманяр гäнä ӹштӹлнä. Ӹштӹлäш савыцна мämнäн уке ылыы. Качкыш оптымы резиновый мешäквлäм пӹчкедäш вäрештӹ. Таманяррак цäш ровотайымыкы, маслы янжын лäкмӹ причиным мона дä тидӹм цäрӹшнä. Мä утла шукы маслым кäчäен шӹнденнä ылын, ти уты маслет моторный бак гӹц кӹшкäлтеш ылын.

Тенгелä пӹтäриш беда гӹц лäкнä.

САМОЛЕТ ТЕРВЕН И НӒЛЕШ

Мӹнь пиш пингӹдӹн амаленäм. Вадеш, лу цäшӹн мӹньӹм кӹньӹлтевӹ. Мӹньӹн кӹньӹлмем пишок ак шо ылыы! Но Чкалов, мыштен тäрвäнен чонгештен кузен кемӹкӹжӹ, кäндäкш цäш рульышты шӹнзä дä янгылен. Тидӹм вашталташ келеш.

Мӹнь Беляковдон попалтышым. Тӧр корныдон мämнäн чонгештӹмнäм пäлӹшӹмäт, шӹнзӹмӹ анзыл вäрӹш пырышым. Вашталташ мäлäннä трудна — тор кабинышты колла сäрнäл кемӹлä, покан пырымла, кыптырген шӹцмӹлä.

Управленишкы ялем мӹнь ташкалмыкы, Валерий тамам äнят мӹлäм сӹгӹрäл келесӹш, но мӹньжӹ мотор юкышты нимат ынгылен шӹм керд. Валерий шайыкы кеш. Мӹнь таманяр лу приборым яжон тусарен анжальым дä самолетым управляяш тӹнгäльӹм.

Йӹрвäш анжальым. Мä кок слой пӹл лошты чонгештенä ылын, нинӹжӹ вот-вот вäш тӹкнät. Вуйта мä ана чонгештӹ, а тамахань ушельйыш кенвазына машанет.

Когон крузен шӹндӹмӹ самолет кӱшкӹ чонгештен кузен ак керд. А мäжӹ соок пӹл гӹц кӱшӹц чонгештӹненä. Пӹлгомышты йогышы пӹлвлä пишок ӹнян агылеп. Шӹрен тенге лиältеш: ти ош пӹл лошкы самолет пыра дä тӹ-

шецшӹ идон леведӓлт лӓктеш. Ижӹ кӹжгӹ лиэш гӹнь, самолет лелемеш дӓ веремӓ шотеок ӱлӹкӹ вала ӓль кенвазеш дӓ земля вӹк шыралт шӓлӓнен вазеш. Техень пӹлвлӓ гӹц летчиквлӓ лӱдӹт. Нинӹм йӹр чонгештен эртӓш келеш. Нинӹм кӱшӹц чонгештен эртӓш лиэш, ӧрдӹж гӹц ӓль ӱлӹц. Пӹл лошты и нӓлеш ӓль агеш, анзыц пӓлӓш пиш трудна.

Пӹлвлӓ техеньвлӓӓт улы, нинӹ лошты кечӹ мыч хоть чонгештӹл, нимат ак ли. Слӧпӧйӹн веле чонгештен мышташ келеш. Кеквлӓ землям ак ужеп гӹнь, чонгештен ак кердеп. Кӓдӹн сӹнзӓжӹм ялштымыкы, тидӹ нигышкат ак чонгештӹ.

А летчик тӹтӹрӓ лошты ӓль пӹл лошты чонгештӹл кердеш. Тидӹ ни землям, ни пӹлгомым ак уж, но махань положеништы самолет ылмым особый приборвлӓдон тидӹ пӓлӓ.

Слӧпӧйӹн чонгештӹмӓш—мӹньӹн специальностем, дӓ седӹндонок пӹл лошты мӹлӓм чонгештӓш вӓрештӹн. Слӧпӧйӹн чонгештӓш веремӓ шомыкы, Чкалов летчикын шӹнзӹм вӓрӹм мӹлӓм уступая. Тенгелӓн анзыцок попен шӹнденнӓ ыльы. Кӹзӹт, йӹрнӓ цилӓ велнӹ пӹлвлӓм ужмыкем, мӹнь штурвалыш шӹцмем годым Валерий ма гишӓн сӹгӹрӓл келесӹмӹм, мӹнь ынгылышым.

Термометрыш анжальым — тидӹ ӱштӹм анжыкта. Тидӹ худа признак: пӹл лошты и нӓлмӹм вычаш келеш.

Самолетым когон кӓчӓйӓш тӹнгӓльӹ. Кабиныштӹ лывыртен колтымла чучы (сырость ли).

Земля вовсеок ак кай. Тидӹм пӹлвлӓ мӱден шӹнденӹт. Кечӓт тагышак пӹлвлӓ шайылан ли.

Теве ошын кайшы вӹд пар шылдыр йӹр нӓлӹн шӹндӹш, дӓ йӹрвӓш парым веле ужам. Самолетым приборвлӓдон веле кычем. Махань ышан дӓ хитрый ти приборвлӓ ылыт! Таманяр лу стрелка самолетын цилӓ ровотажым анжыктат.

Тенгелӓ тыргыжланен чонгештӹмӹ минутвлӓ эртӓт. Трӱк мӹнь цаклен колтышым, анзыл кабинын стеклавлӓэш и нӓлеш. Якшар шылдырвлӓ ошемӓш тӹнгӓлевӹ. Пыдештӓлтмӹ юквлӓ шактен колтевӹ, самолет цӹтӹрӓлт кеш, ӱштӹмыж кыча машанет. Значит, и нӓлмӓш кого дӓ пиш лӱдӹшлӓ ылеш. Срочны им винт гӹц итрӓйӓш келеш, тӹте мӹндӹркок чонгештен ат ке.

Мӹнь кердмӹн сӹгӹрӓл колтышым:

— Валерий!

Янгылымашеш якшаргышы сӹнзӓӓн, тыргыжланышы Чкалов, чӹнь токем тольы.

— Давай, жидкостьым винт вӹлкӹ кӓчӓйӹ!

— Сейчас!—маньы Валерий, тӹнгеок чӹнь келесӹш.

Тидӹ выртышты бак вӹлец вален кеш дӓ насосдон кӓчӓйӓш тӹнгӓльӹ.

Особый жидкость душ гӹц пӹрхӹмлӓок пӹрхӓ, металлический винтӹм мышкеш, вӹлец-

шы им итрäйä. Самолет латнангы. Пыдештäлтмäшвлä чыдемевы.

Вот тиды лелы минутвлä ылевы! Чкаловын, векäт, таманяр сöдöй ӱп эче приваялты.

Мынь ынгылышым: эчеät изиш ти пыл лошты линä гынь, самолет лаштыкын шäлäнä äль идон лелем шыцшы, веремä шотеок выд выкы, äль и скалашкы шынзеш.

Йылерäк ин элтäнзык гыц лäктäш келеш! Кӱшкырäк, кӱшкырäк! Мынь моторлан полный силам пушым дä кӱшкы кузаш тынгäльым. Самолет олен, метр паштек метрым, кӱшкы куза.

Шалахай вец кечын пыцкätä ялвлä каяш тынгäлевы,—значит, пылäн вäрым эртенä. Ик минутышты кечы кайы, дä мäät кечы ялвлä ганьок веселäвлä, ӱлäн кодшы пылым гордо анженä.

Мынь куштылгын шӱлäлтен колтышым дä пулышем гач Валерийым анжальым. Тиды чыды агыл тыргыжланен дä кызыт, тагыцелäн серьезны йырäлтышät, амалымы мешäкышкы шокшыракын выдылäлтäш тынгäльы.

Кечы аяреш мыньын кабины стеклаэм йыле иреэм кеш. Ваштшы лäкмы пылвлäжы тагышак мындыран, ӱлäн кодевы.

Минутеш ӱлны тангыж кловойын кайын колтыш. Ышкетшок пароход лывälнынä кеä, труважы гыц шыкш вужге лäктеш.

Мӹнь тидӹм тумаем, пароход гӹц мämнäм ужевӹ вäл манам. Наверны ужтелыт. Но моторнан юкшым колыныт уш, тидӹ гишäн радиодон, конечно, Москвашкы увертäренӹт. Наверны, мä яжон чонгештӹмнä гишäн, Сталинланат келесенӹт. Тидӹ иктӹн гӹцät когон волнуялтеш — мӹнь тидӹм пäлем. Вет тидӹ цилä народым ярата, летчиквлäм ярата дä цилämок анжа, цилäн кид-ялым лӱлтä.

Тенге шанымашеш мӹлäм яжо дä шокшы лиэш.

ЦУЦ КУРСЫМ ШӸНÄ ЯМДЫ

Веремä йӹле эртä. Цаклыдеок ваштaлташат веремä шо. Шайыкыла сäрнäльӹм дä кидемдон амалышы тäнгем ӹрзем. Чкалов сӹнзäжӹм ӹштеш. Тӹнämräкок мӹнь тидӹлäн штурвалым пушым, ӹшкежӹ Беляков докы кешӹм. Беляков ӹшке стӧл лоштыжы расстроялтшы шӹнзä. Тидӹн важный прибор пыдырген. Ти прибор кечӹ анжен, мämнäн кемӹ корнынам пäлӹктä. Ти прибор уке гӹнь, корным ямдаш пиш куштылгы.

Мä лӹвäлнӹнä тӹ пӹлвлäок кайыт. Нинӹ кечӹ мычкы мä гӹцнä землям ärät, дä мä ана пäлӹ, кышкы чонгештен толынна.

Беляков, янгылен вуйжым кымык ӹштенät,

радиодон телеграфный юк кӹрӹквлӓм принимаяш цаца. Тидӹн тӹрвӹвлӓжӹ кӓкӓрген шӹнзӹнӹт, лицӓштӹжӹ пӹрӹнзӹквлӓ кайыт,—тидӹ пиш янгылен.

Мӹнь тидӹлӓн кӓнӓш шӱдӹшӹм, ӹшкежӹ тидӹн вӓрӹшкӹ шӹнзӹм. Свезӓ вуйдон мӹнь пыдыргыш приборым йӹле тӧрлӹшӹм. Махань сусужы! Ӹнде мӓ тӧрӧк, полюс гач, Америкышкы чонгештен кенӓ.

Тӹнӓмок радиодон Москвашкы остатка увервлӓм колтышым.

Мӹнь цӓшӹм анжальым. Тидӹ луатик цӓш вадым анжакта. Москвашты уш пӹцкемӹш, дӓ цилӓн амалаш вазыт. Наверны, уш мӹньӹн изи ӹдӹрем—Эммаэм,—омыныштыжы ӓптӓнӹм ӓль мӧскӓм ужеш. А тиштӹжӹ, Ледовитый океанышты, кӓнгӹжӹм йыд уке, кечӹ май гӹц сентябрь якте, шукы сутка пачелӓок ак валы, со каеш. Кечӹ мӹндӹрнӹш кымда и нырвлӓм нигыцеӓт анжен ак тем. Но зато телӹм кечӹ пел и ак анжал.

ПОЛЮС

Ващтарешнӓ силан мардеж шиэш дӓ когон мӓмнӓм цӓрӓ. Мӓ сутка чонгештенӓ. Москвашты эдемвлӓ амален кӹньӹлӹнӹт дӓ пӓшӓшкӓт талашат. А мӓ эче полюс яктеӓт шотелнӓ. Вере-

мä олен эртä. Вуйта тӹлзӹ чонгештӹмлä чучеш. Тидӹ янгылымашеш. Наверны когон кӱшӹц чонгештӹмäшеш.

Цилä ти веремäштӹ ик рäдӹ веле пырылалынна. Дä качкашыжат ветчинаан ик бутерброд рäдӹ веле качкынна. А московский ӹрвезӹвлäжӹ ти веремäштӹ куд рядäт качкын поспеенӹт лишäшлык. Тӹнге гӹнят, мä ана завидуйы. Тä эче изи ылыда — качта, зато Америкышкы мä чонгештенä. Кынам вот чонгештен миэнä, тӹнäм как следует качкына.

Вот йӱмӹ пиш когон шоэш! Логер кошка. Но вӹднäжӹ мämнäн ӱштӹ — и гань.

Скоры, скоры полюс лиэш!

Мä когон янгыленнä. Шӹрен вärнäм вашталтенä. Ровотаяш труднаэмӹ — шӱм шӹрен шиэш. Земля вӹлнӹ ровотаяш воздухыштыш гӹц äль пӹлвлä вӹлнӹ ровотайымаш гӹц когон куштылгы. Кӱшнӹ кидӹм лӱлтäлмäш — тидӹ пӹрцӹ мешäк лӱлтäлмӹ ганьок ылеш. Куштылгы лижӹ манын, мä кынамжы кислороддон шӱленä. Маскым чиэнä, противогаз ганьым, дä металлический бутилкä гӹц пыч вашт ышмадон шӱлäлтен нälӹнä. Тидӹ эдемлäн когон йонгатам пуа.

Кузашыжы мä кӱшкӹ кузеннä — земля вӹлец нӹл километр!

Землям мä первишӹлäок ана уж, тидӹм пӹл левед шӹнден.

Беляковын тама-äнят радиостанцижыдон лин колтен. Тидӹ нигыцеät Москвам колын ак керд.

Мӹнь штурвалышты шӹнзем, самолетым виктäрем дä кынам полюсышкы шомынам терпенät ам керд, вычем. Корны гӹц карангаш ӹнжӹ ли манын, Беляков приборвлäжӹм шӹренок кечӹшкӹлä шӹндä.

Лач нӹл цäш ирок 19 июньын полюс докы чонгештен мишнä. Когон кӱшӹцӹн анжымашты полюс пиш когон кымда иäн пустиньлä каеш.

Цилä приборвлä дä мотор яжон ровотаят.

Ӱлнӹ, и вӹлнӹ, Папанин, Кренкель, Федоров дä Ширшов шӹнзät. Нинӹ уш шукы кечӹ юктымы дä суровый ивлä вӹлнӹ ӹшкетӹшток ӹлät; нинӹн иштӹ ик вäрӹшток ак шалгы, цилä палаткывлädон иквäреш йога. Папанинецвлäжӹ ак лӱдеп. Яжо, храбрый советский ученый — полярниквлä! Нинӹ мäläннä, летчиквлäлäн, погодым сообщаят.

Мä нинӹн лагерь вӹлец эртенä. Пиш ӹжäл, нинӹм ужаш пӹлвлä мäläннä äптӹртät.

Шäлä täländä, отважный папанинецвлä! Цевер, тängвлä! Мämнän корны пакыла кеä...

Чкалов ӹрвезӹ гань сусу. Тидӹ ваштылеш, шӹренок борт гач анжа дä, и йолгыжмашеш

COLA

сӹнзäжӹ йӹмääт, сӹнзäлыкым чиä дä эче кымда ивлä вӹкӹ анжа.

Храбрый дä ладна лиäш мämнäм тымдышывлäлäн мä ӹшке сусунам келесäш решӹшнä. Мä Сталин тäнглäн телеграммым сирӹшнä:

МОСКВА, КРЕМЛЬ, СТАЛИНЛАН.

Полюс шайылнына. Ивлä вӹлец пакыла Америкышкыла кенä. Тыньӹн заданим полныйок ӹштен шокташ йämдӹ ылына. Цилäнок ӹшкӹмнäм яжон чувствуенä. Шäлä.

ЧКАЛОВ, БАЙДУКОВ, БЕЛЯКОВ.

Ти телеграммым радиодон Москвашкы колтышна. Мä уш кечӹ, йыд дä эче кечӹ чонгештенä.

НЕПРИСТУПНЫЙ ПОЛЮС ВӸЛНӸ

Полюс дон Америка лоштыш вäрӹм „Неприступный полюс“ маныт. Тиштӹ эче самолетвлä чонгештӹлтелыт. Мä, советский летчиквлä, пӹтäри чонгештенä. Пäлӹдӹм Арктикын суровый ивлä вӹлец горды чонгештенä. Настроенинä бодрый дä веселä. Погоды яжоэмӹ. Пиш сотын кечӹ сотемдäрä. Сӹнзäлыкте ивлä вӹкӹ анжаш акли: пиш йӹле слöпöйäт лиäш лиэш.

Кышкы анжалат, таманяр шӱдӹ километräш вäрӹшкӹ ивлä, ивлä дä ивлä веле кайыт... Цилäок ошы дä йолгыжеш, келгӹ шелӹквлä веле шимӹн кайыт.

Йӹрвäш — нимахань ылӹмäшäт уке. Красивый дä лӱдӹшлä анжымаш.

А мämнäн моторна пыдырга гӹнь дä шелӹкӹш шӹнзӹнä гӹнь, ма лиэш? Тӹнäм наверны ямына...

Моторнан тӧр дä силан юкшы мämнäн лӱдӹшлä шанымашвлäнäм покта, дä мä ладнанок пäлӹдӹм вäрвлä вӹлец чонгештенä. Тенгелä таманяр цäш эртӹш.

Теве анзылнына мä пӹлвлäм цаклышна. Нинӹ земля доцок тӹнгäлäлтӹт дä пӹлгомышкы кӱшкӹ кузат. Мämнäм пӹлвлä нератым ӹштенӹт! А тишäкен эче иäнгмäш ваштареш ылшы жидкостьнаат пӹтен.

Пӹл гӹц кӱшкӹ кузен дä тӹдӹн вӹлец чонгештäш решӹшнä.

Кечӹвälӹм самолетна земля гӹц куд километр дä пелӹштӹ кӱшнӹ ыльы. Наверны, ӱлӹцӹн мämнäм нигыцеät ужаш акли. Пӹлвлäжӹ мä гӹцнäät эче кӱшнӹ ылыт. Шӱлäш воздух ак ситӹ.

САМОЛЕТ ПӸЛ ЛОШТЫ

Сек остаткаэш пäлӹ ли, пӹлвлä гач мä чонгештен кен ана керд. Нинӹ эчеät мämнäм нелӹн колтевӹ. Ти гäнä самолетым, мадыш ганьок, лывшедä. Мӹнь цуц-цуц тидӹм виктäрем. Тенгелä целый цäш чонгештӹшнä. Дела худа — эчеät шылдырвлäэш и нälеш. Ӱлӹк валаш ке-

леш. Моторын силажым чӹдемдем, дӓ мӓ олен земля докыла валенӓ.

Ӱлнӹ, пӹл лошты, ыраж кайын колтыш. Пӹлвлӓ, ваткы гань, кышкедӓлт кевӹ. Мӓ тамахань островым ужын колтышна. Ик минутат ӹш эртӹ, тидӹ эчеӓт ямын кеш. Ти веремӓн

самолетын анзыл часть гӹц тама-ӓнят, трӱк пӹрхӓлтен колтыш. Самолетын анзыл окня тӧрӧк кӹжгӹ и ланзыдон леведӓлт шӹнзӹ. Значит, мотор вӹдӹм кӹшкӓлтӓрен, дӓ вӹдшӹ ӱштеш трӱкок кӹлмен кен.

Туп мычкем ӱштӹн, кож-ж, чучын колтыш. Мӹнь кинжалым пушты манын, улы силаэмдон сӹгӹрӓл колтышым. Чкалов кужы, пӹсӹ кинжалым пуш. Ӧрдӹж окня вашт кидӹм лыктым дӓ и лаштыквлӓм роэн шушым. Соты окня ли, тидӹн вашт эчеат моторым ужам. Махань лӱдӹшӹжӹ!—моторна цӓшӓт ак ровотайы—пыдырга. Вот-вот—мӓ цӓрен кердтӹмлӓок, лӱэн колтым кекläок ӱлӹкӹ мурненӓ.

—Вӹдӹм, вӹдӹм пуэмӓдӓ, тӹте мотор пыдырга!—Чкаловлан сӹгӹрӓл колтышым.

Чкалов запасной вӹд бак докы кыргыж кеш дӓ Беляковдон тӹдӹм анжаш тӹнгӓльӹ.

Тӹштӹ, бакышты вӹд агыл, и веле ылеш. Кышты вӹдӹм нӓлмӹлӓ? Тӹве, резиновый мешӓкӹштӹ, йӱшӓшлык вӹд. Тӹштӹжӓт кӹлмен шӹнзӹн—и веле. Мол мешӓквлӓштӓт тӹнгеок. Беляков резиновый мешӓкӹм пӹчкеш, ижӹм вӹлец пыдырта дӓ сусун ужеш, покшалны изиш вӹд улы.

Валерий дон Саша запасной бакышкы цилӓ остатка вӹдӹм опталевӹ дӓ тыргыжланен мӹлӓм сӹгӹрӓлевӹ:

— Улы вӹд!

Мӹнь насосдон кӓчӓйӓш тӹнгӓльӹм. Тӹнӓмок мотор докы вӹд кеӓш тӹнгӓльӹ. Прибор вӹд улым анжыктыш — мотор ровотая.

Олен моторлан полный силам пушым. Тидӹ ӹнде, первишӹлӓок яжон, ладнан ровотаяш тӹнгӓльӹ.

Ким цӓш мучыйалтмыкы, пӹл кышкедӓлт кеш, дӓ ире кловой пӹлгомыш чонгештен лӓкнӓ.

Ӱлнӹ кого остров, йогымла, олен кодеш. Пиш шукы изи шим островвлӓ эче кайыт. Нинӹн йӹржӹ вашток им шӹшкӹн шӹндӹмӹ.

Кечӹ анжен дӓ картдон Беляков пӓлӹш, мӓ Бенкс остров вӹлец чонгештенӓ. Островшы пиш кого, каремвлӓ дӓ изи рекӓвлӓ пӹчкеден шӹнденӹт. Каремвлӓштӹ—лым, рекӓвлӓштӹ—и. Островын сир тӹржӹ кӱкшӹ дӓ тура.

Мӓ эче ӱлӹкӹрӓк валышна. Техень ӱлӹксӹ вӓрӹштӹжӹ пишок яжо. Кабины окня тӱнӹ ӱштӹжӓт уке ганьок. Самолет кӧргӹштӹ шокшы. Шӱлӓшӓт яжо. Настроенинӓ веселӓ. Качмы шон колтыш вӓк.

Мӹнь Беляков гӹц корнеш нӓлмӹ качкыш мешӓкӹм ядым. Теве цӹвӹ, теве пай, теве ветчина, теве апельсинвлӓ, олмавлӓ дӓ шоколад. Мӹнь розывыялгы олмавлӓм айырем. Нинӹ вашт кӹлмен шӹнзӹнӹт. Валерийлан дӓ Беляковлан пушым, дӓ ӹшкежӹ кӹлмӹшӹ тотлы

олмам качкаш тӹнгӓльӹм. Пӱэш ӱштӹ тӹкнӓ дӓ шӱмеш пиш йонгата. Вара апельсиным нӓльӹм. Нинӹжӹ вовсеок кӹлмен кенӹт дӓ кабиным ӹрӹктӹшӹ шокшы пычеш веле ливӹктӓш ли. Чкалов тидӹм ӹш кач. Тидӹ вовсежок корныштыт нимат ӹш кач. Беляков ик апельсиным качкы, а мӹнь кодшыжым цилӓ пӹтӓрӹшӹм. Эх, кыце вет испанский апельсинвлӓ мӹньӹм темевӹ! Кок кечӹштӹ дӓ кок йыдышты тидӹ мӓмнӓн корныштыш кок гӓнӓэш качмашна ылыы.

ЧОНГЕШТЕН ШОННА

Америкын сирӹшкӹ шомына годым, Москвашты 19 июньын шӹм цӓш вады ылыы. Ура! Ура! Великий Сталинын заданим ӹштен шоктеннӓ. Тидӹ мӓмнӓн кид-ялнам лӱлтӓ дӓ силам пуа. Мӓмнӓн народ дӓ Сталин: „Ну и молодец ылыда“ манын келесӹштӹ манын, мӓмнӓн эче шукыракым ӹштӹмнӓ шоэш.

Мӓ пӓлӹдӹмӹ вӓрвлӓ вӹлец сек пӹтӓри чонгештен кеннӓ, тӹштӹ мӓ яктенӓ ик эдемӓт ылте. Ӹнде пӓлӹм вӓрвлӓ тӹнгӓлӓлтевӹ.

Мӓмнӓн пӓшӓнӓ кыце кемӹ гишӓн Москвашкы шукы веремӓ увертӓрӹделнӓ.

Мӹнь телеграммым составляйышым:

СТАЛИНЛАН, ВОРОШИЛОВЛАН, КАГАНОВИЧЛАН, ПЕРЕЛЕТ ЩТАБЛАН.

Мӹнь пӓлем, тӓ пиш беспокоялтыда. Но ынгылыда, чонгештӹмӓштӹнӓ мӓмнӓн пиш шукы лелӹ цӓшвлӓ ылевӹ. Кӹзӹт ӹнде свободнарак ылына. Игечӹ яжо. Цилӓн здорова ылына. Экипаж лӹмдон тӓмдӓн делада пиш яжон ӹштӓлтшӹ манам. Цилӓ гишӓн таум ӹштем дӓ беспокоялташ ам шӱдӹ. Лелӹжӹм сӹнгеннӓ дӓ сусу ылына, ӹшкӹмнӓн правительствын дӓ ӹшкӹмнӓн народын заданим ӹшген шоктеннӓ уш. Шӓлӓ.

БАЙДУКОВ.

Цилӓ тидӹм радиодон американский станцивлӓшкӹ колтышым. Нӹнӹжӹ Москвашкы колтат.

Мӹнь когон янгыленӓм. Кӓнӓлтӓш келеш, а то скоры Чкаловым вашталташ келеш. Вуем изи стӧл вӹкӹ пиштӹшӹмӓт, шӹнзӹмӓштоk нерӹшӹм. Мӹньӹн ялем доны, седрӓштӹ, Саша амала. Царгата свисток шижтӓрӹш. Тидӹ Чкалов вашталташ ядеш. Беляковым кӹньӹлтӹшӹм. Дежурствым сдайышым, ӹшкежӹ штурвалышкы шӹнзӹм. Мӹнь Валерийым тупшы гӹц лоп-лоп севӓльӹм, мӓ сусу пардон икӓнӓ-иктӹнӓн кидӹм кычышна. Тидӹн сӹнзӓ ошеш вӹр шӹжӓлген шӹнзӹн, сӹнзӓ сартавлӓжӹ веселӓвлӓ дӓ нежныйвлӓ. Тидӹ шайыланем вазы. Цилӓ ӹштӹмнӓжӹ мӓмнӓм веле агыл, цилӓ великий народымок сусуэмдӹмӹм чувствуетӓт, штурвалыштыжат шӹнзӓш пиш яжо!

Вады векӹлӓ кого дӓ какляка американский Мекензи рекӓм ужын колтышна. Рекӓ

кок велнӹ шукы куп дӓ вӹд нӓлмӹ вӓрвлӓ кайыт.

Москвашты тагынамок уш кӓнгӹж. Тиштӹжӹ шошым тӹнгӓлӓлтеш веле. Цӓрӓ земля, ӹлӹдӹмӹ, кӹрӓнӓлгӹ цӹреӓн, ни шӹргӹ, ни тӹшкӓвлӓ.

Шукат ӹш эртӹ, Америкын кӱкшӹ дӓ суровый кырыквлӓ кайын колтевӹ. Мычаштышты лым дӓ и киӓ.

Погоды эчеӓт худаэмеш. Кырыквлӓм пӹлвлӓ левед шӹндевӹ. Самолетнам когон кӓчӓйӓш тӹнгӓльӹ. Самолетланна воздушный ударвлӓ тӹкнӓт. Шылдырвлӓ цӹтӹрӓлтӹт. Кӱшкӹ кузаш келеш, тӹте иктӓжӹ кӱ кырык неркӓшкӓт шыралтат. Кӱшкӹ кузышнаат, кабинышты наат ӱштӹ ли. Шӱлӓш лелӹ. Цилӓн кислородный маскым чишнӓ.

Мӓ вургымлашкы, лӱдӹшлӓ кырыквлӓ гӹц пакырак карангаш решӹшнӓ. Вадешеш пӹл ло гӹц лӓкнӓ. Ӱлнӹ Тихий океанын когон коэштӓлтшӹ коэвлӓм ужын колтышна.

Сир тӹр мыч чонгештенӓ. Ӹнде уш кок кечӹ дӓ кок йыд чонгештенӓ.

„Кӹзӹт Москвашты йыдпел,—мӹнь шанем,—кремлевский цӓш „Интернационалым“ шакта. А тиштӹ, океан вӹлнӹ, пӹцкемӹшӓлтӓш веле эче тӹнгӓлӹн.

Чкалов шижӹ. Тидӹ яжон кӓнӓлтен дӓ

мӹлӓмӓт тӹдӹмок ӹштӓш шӱдӓ. Мӹнь, янгылышет, амалым мешӓк вӹкӹ виӓлт вазым дӓ төрӧк амален кешӹм.

Пӹл ӱлӹцӹн изин-олен куза дӓ пӹцкемӹш гӹц самолет докыла толеш. Земля дӓ вӹд ак каеп. Кечӹ тагышкы, кырык шайыкы вален кеш.

— Георгий, кӹньӹл, кӹньӹл! — саслымым амалымаштемок колам дӓ Чкаловын силан кидшӹм цаклем.

Ял вӹкӹ кӹньӹл шагальым. Кабинышты лампывлӓ чӱктӹмӹ. Ом пышышты тӹштӹ ылмем йӹлеок шӹм цаклы. Цӓшӹм анжальым. Московский веремӓдон кӓндӓкш цӓш ирок веле. Тиштӹжӹ гӹнь пӹц йыд ылеш. Миржӓт, пишок интересны ӹштӹмӹ ӹшкӓлӓш! Мӓ донына, Советский Союзышты, ирок, американецвлӓ доныжы — йыд.

— Давай, шӹц штурвалыш!

Мӹнь летчикӹн шӹнзӹм вӓрӹш пырем дӓ пӹлвлӓм вырсем. Южный пӹцкемӹш йыд ли. Кечӹ мӓмнӓм шукы вурчыш, дӓ кӹзӹт, пӹтӓри кок суткашты, тидӹ сӹнзӓ гӹц шӹльӹ. Пиш ӹжӓл. Вет кечӹлӓнӓт кӓнӓлтӓш келеш. Йыдпелӹм пӹлвлӓ шайыц ши валган тӹлзӹ анжальы. Тидӓт эче тагышкы йӹле вален кеш. Мӱгрепӹштӹш гань пӹцкемӹш лин колтыш. Тӓнгемвлӓ тырын амалат. Мӹлӓм ти йыдым пӹлвлӓ лошты дӓ Тихий океанын вӹд вӹлнӹ

ГОС. Публичная Б-ка в Ленинграде

штурвалышты шӹнзäш лӱдӹшӹн чучын колтыш.

Сталин ӹлӹмäштӹжӹ нигнамат иктӹн гӹцät лӱдтӹмӹжӹм дä тидӹ соок сӹнгӹшеш лäкмӹжӹм ти трудна минутын äшӹндäрен колтышым. Тӹдӹн ласко сӹнзäжӹм äшӹндäрӹшӹм дä янгылымымат, лӱдмӹмät төрӧк мондышым.

Пӹцкемӹшӹштӹ родинаэм гишäн мырым чӹнь мыраш тӹнгäльӹм. Мырым юкемжӹм, кабинан окня тӱнӹ ылшы мардежӹн веселӥн шишкым юкшы мӱдä.

Сотеммы анзыц Чкалов дон Беляков шижевы.

Цилананок яжо настроени. Саша Беляков веле американецвла выкы когон обижайалты — ныны радиодон ышке йылмыштыдон попат, Беляковшы ныным ак понимайы.

Шалахай велны, мындырны, тагышты ӱлны, океанский пароходын тылвла кайын колтевы. Ма земля докыла сарнална.

Кечы анжальы. Ынде Америкын палыдымы да кого халавла яжонок кайыт. Кырыкан сандалыкым кымда лапатаан рекавла пычкедат. Кого юр юраш тынгальы.

АМЕРИКА

Бензинна мамнан маняреш сита, шотлен лыкна. Бензинна пиш чыды.

Ма юр пыл лошкы пырен кешна. Юржы ныгыды да шокшы. Ыжал, землям ана уж. Вет йалын халавлам анжалаш интересны. Верема эрта. Американский земля выльны ма пакыла да пакыла чонгештена.

Теве сигнальный приборна шынзаш кералым палдыртыш. Бензин пытен ганьок. Мамнан циланан пакыла чонгештымна шоэш. Тынге гынят, нимат ат ыштын — валаш келеш. Валымы ак шо гынят, земляшкы валена. Пыл пытыш,

дä мä кымда рекä вӹкӹ лäкнä. Сагажок хала каеш. Мä тидӹм анжална. Тидӹ Портланд ылын. Тиштӹ худа погоды, тӹтӹрäн ылеш.

Ӱлӹц, тома левäшвлä вӹлецок, самолетвлä шӹцмӹ вäр момешкӹ чонгештӹшнä.

Шӹцмӹ вäрӹм момыкы, земля вӹк яжонок шӹцнä.

„Сталинский маршрут“ манын покаэш сирӹмäн самолетым американецвлä тагынамок уш выченӹт.

Ваштарешнä шукы народ кыргыжеш.

Цилäн кидӹштӹм махаят. Мам нинӹ саслат, мä нимат ана ынгылы. Нинӹ ӹшке йӹлмӹштӹдон попат.

Мӹнь моторым цäрӹшӹм. Пропеллерын весела дä силан юкшы цäрнӹш. Пиш тыр лин колтыш. Мӹнь люкым пачым дä самолет гӹц лäктӹм.

Ял лӹвäлнӹнä — американский земля. Ӹнде пäлӹ, мä мämнäн вождь Иосиф Виссарионович Сталинын заданим честьдон ӹштен шоктеннä. Тошты дон У Светӹм пижӹктӹшӹ, суровый Арктика гач кешӹ корны, советский летчиквлäдон пачмы.

Мӹнь йӹрем анжышы тäнгемвлä вӹкӹ анжем. Нинӹ кым сутка ровотайым паштек когон янгыленӹт, тӹнге гӹнят, нинӹн сӹнзäштӹ сусун анжа. Мä икäнä-иктӹнäм элтäленä, шыв-

шалына дä сӹнгӹмäшнäдон ӹшкӹмнäм поздравляенä.

Портланд гӹц радиодон дä телефондон мä Москвадон попышна. Чонгештен шомынам увертäрӹшнä. Москва мämнäм Сталин тäнг лӹмдон поздравляйыш.

МОСВАШКЫ

Мä кыце лиэш тӹнге йӹле Москвашкы толненä ылыы. Тӹнге гӹнят, мäлäннä Америкын халавлäэш — Сан-Франциcкоэш дä Нью-Йоркеш дä Парижеш — Франции столицеш, шагалалаш

вäрештӹ. Цилä вäре пиш шукы халык встречäевӹ.

Йӹлерäк, йӹлерäк Советский Союзыш! Шергäкäн родиным у гӹц анжалаш кыце вет сусу лимӹлä!

Граница гӹц тӹнгäлӹн Москва якте каждый станциштӹ поездым тӹжемӹн советский гражданвлä вычат. Мämнäн вагоннам пеледӹшдонок темевӹ. Шукы попымашеш мämнäн юкнаат ямын.

Теве ӹнде Москва. Москвичвлä миллионын мämнäн встречäйäш лäктӹнӹт.

Хала мычкы мä ӹшке народнан яратым тетяштӹ гань кешнä. Кремльыш кемäштӹ мä вӹкӹнä пеледӹшвлä дä приветствуйымы листовкывлä вилӹт. Цилä Москва мämнäм приветствуйыш.

Кремльышты мämнäм Сталин тäнг дä правительствы встречäевӹ. Иосиф Виссарионович Сталин мämнäм ӹшке эргӹжӹлä элтäлӹш. Тидӹ сек шергäкäн награда ылыы.

★

Ц 1939 г.
Акт № 236
Вкладн. л.

АМЕРИКЫН
СОЕДИНЕННЫЙ
ШТАТВЛӐ

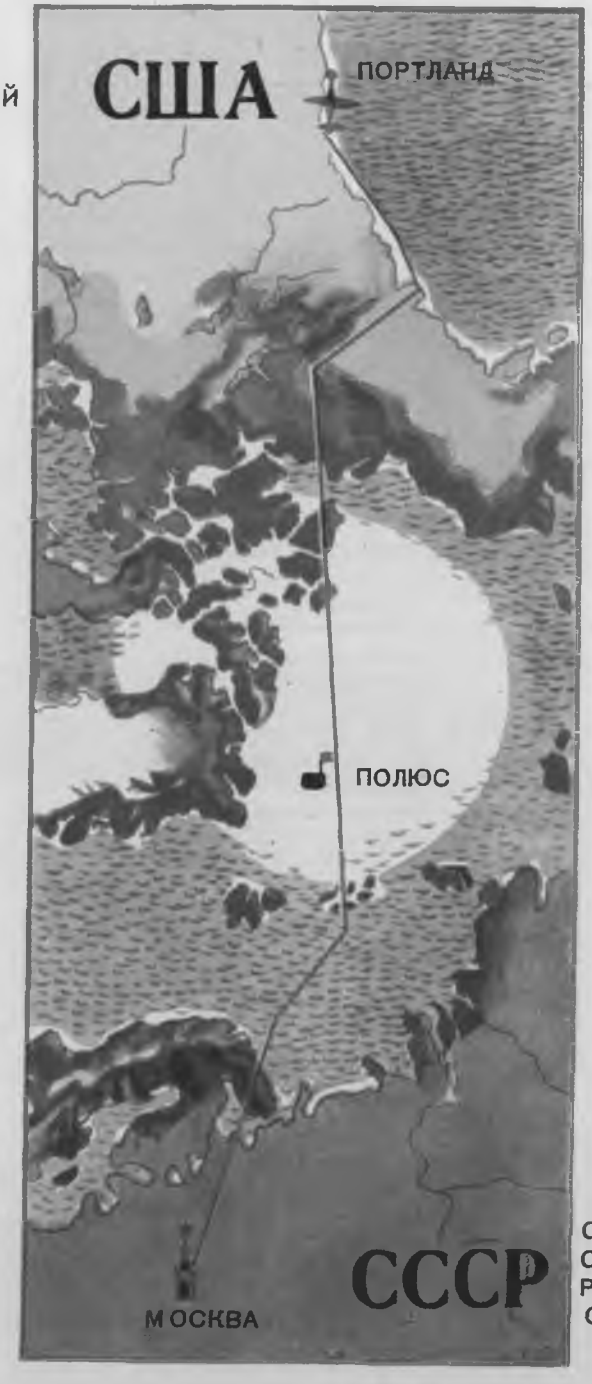

СОВЕТСКИЙ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЙ
РЕСПУБЛИКВЛӒН
СОЮЗ

ШКОЛЫШ КАШТАШ ТЫҢАЛТЫМВЛАЛАН

Редактор П. Веселов
Техредактор Г. Татура

Сдано в производ. 20/X 1933 г.
Подписано к печати 1/II 1939 г.
Детиздат 2035. Индекс ДН—5.
Уполномоч. Главлита А—5191.
Формат 80×102¹/₁₆. 5 печ. лист.
Тираж 2000. Заказ № 3779.
17-я фабрика национальной
книги Огиза РСФСР треста
„Полиграфкнига", Москва,
Шлюзовая набережная, дом 10.

Мир
3-

Г. БАЙДУКОВ

ЧЕРЕЗ ПОЛЮС В АМЕРИКУ

На горно-марийском языке

ПЕРЕВОД С. ФИРСОВА

Редактор перевода П. ВЕСЕЛОВ. Художественный редактор А. ЧЕГОДАЕВ.
Технический редактор Г. ТАТУРА.

Сдано в производство 20/X 1938 г. Подписано к печати 1/II 1939 г. Детиздат 2095.
Индекс ДН—5. Уполномоченный Главлита № А-5191. Формат 80×102 1/16. 5 печ. лист.
Тираж 2000 экз. Заказ № 3779.

17-я ф-ка нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.